

տիար, Թադիադին, Խադան, Մահմէտիք,
Նուրէդ-Գին ևայլն:

Չէր կարող չը պատահել, որ Պահլա-
ւունիներն էլ, դարու սովորութեան համա-
ձայն չը հետամտէին Արեւելի հրամանա-
կալ Ամիրապետից որոշ հրովարտակ ձեռք
բերել իրենց իշխանական տոհմի տիտղոս-
սով, որոնք միշտ ձգտել էին ինչպէս
Հայ-եկեղեցական, նոյնպէս պետական իշ-
խանութեան գաւազանները իրենց ձեռքե-
րի մէջ ունենալ: Եւ ի՞նչ աւելի կարող էր
հաճել լինել Պահլաւունիներին, բացի
իրենց մեծ Պապի՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի
տիտղոսը վաւերացնել, վերանորոգել տալ
նոյնպէս Ամիրապետների հրովարտակով և
կրել իրենց Պահլաւ ազգանուն հետ, որը
բորձածէ ևն իրենց բոլոր շինւածքների
արձանագրութիւնների մէջ:

Այս պարագան մեզ ստիպում է ենթա-
դրել, որ Ապոստոլը մի տիտղոս արձա-
նագրւած և շնորհւած վահրամ իշխա-
նաց-իշխանի պապին, կամ նրա հօրը ա-
մերապետական հրովարտակով: Այս Ա-
պոստոլը բառը թուով է Արու — Ղամբէր
բառի աղանատումն ու կրճատումը: Մ տա-
րից յետոյ Պ տառի արտասանութիւնը
այնքան խորթ է հայերիս մէջ, մանաւանդ
ի տարից առաջ և այն էլ էլի կրճատու-
մից յետոյ, որ ինքնըստինքեան հասկանա-
լի է, թէ ինչի է համարացել և չքացել Պ
տառը: Արադարէր բառի աղաւաղածը
դարձել է Ապոստոլ, որը նշանակումէ Ղամ-
բէրի սերունդ, կամ աւելի ճիշտը Լու-
սաւորչի — (ճրագի) յաջորդները — Լու-
սաւորչի զարմը:

Մտաւ

ԱՏԳՈՅՏ

Աշխատութիւնը՝ ոսկի կը ծնուցանէ. ողջմը-
տութիւնը՝ գայն կը պահէ:

Կը քնանայի և կ'երազէի թէ կհանք գեղեց-
կութիւն է. բայց արթնցայ և տեսայ թէ կեան-
քը ՊԱՐՏՈ ՎՍԱՐԵՆ է:

Հնազանդիլ սովորելով՝ հրամայել կը սորվուի:
Այլոց երջանկութեան վրայ՝ բնաւ մի նա-
խանձիր (Ֆենել):

Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ի

Վ. Ի Ր Գ Ի Լ Ի Ո Ս Ի « Ե Ն Է Ա Կ Ա Ն » Ե Ն

ՊԱՏՄ. ՏՐՈՒՄԻՍ ԿՈՐԻՍԱՄԱՆ

(Ա մար տն բազմ. 1908, Արդի, էջ 175)

«Ճիշդ այն պահուն՝ ուր կը սկսուի առջի քունն՝
Աստուածներուն հաճոյական քաղցր բնձան՝
Հէք մահացուաց ոսկորներուն մէջ սողալ,
Անա Հեկտոր քունիս մէջ ինձ երեցաւ
Տրոտում տըխուր՝ արտօսարբուի աչքերով.
Այնպէս՝ ինչպէս տեսայ հրեմմի գանի
Ընդքարէ երկրի կառքէն՝ սեւցած, փոշիւց,
Արիւնթաթախ, և խրաքէն ծակ ոտքն ուռած:
Անդ ինծի, ո՛հ, ինչ դարձեր էր անի,
Ո՛րքան փոխուեր էր երբեմնի Հեկտորէն,
Որ Աթիլի կողպատները հագած
Մեզի կու գար, կամ փոխգական հրէ կըրակն
Աթալեացոց նաւատորմին կը նետէր.
Մօրուքն աղտոտ, հողոտ բոլոր, ու մագէրն
Իր գեղեցիկ իւրա կըպած արիւնով.
Եւ կը կըրէր դեռ իր վէրքերն անհամար
Ձորս հայրենի պարիսպներուն շուրջն առաւ:
Ինձ թըւեցաւ որ էն առաջ էս իրեն
Ուղեցի այս աթիւր խօսքերը լալով.

«Ով Տրոյիոյ դու լոյս, ով յոյս անոստան
«Վարանացուց. այսքան ինչո՞ւ ուշացար.
«Ո՛ր կողմերէն կու գաս, Հեկտոր անձնալի:
«Մենք ոգեսպառ՝ քուկիներէդ շատերուն
«Կտոորածէն, և քաղաքին ու մարդոց
«Բիր կերպակերպ աղէտքներէն, ցաւէն վերջ՝
«Ըզբեղ, ո՛հ, ինչ վիճակի մէջ կը տեսնեմք:
«Ինչ դէպք դըմնէ՞ կ'աղհատէ դէմքը պայծառ,
«Եւ ինչ էն այդ վէրքերն որ վրադ էր տեսնեմ»:
«Ինքն ինծի չի՞ պատասխաներ, և ոչ ալ
Իմ սքննոտի հարցումներուս փայժ կ'ընէ,
Այլ հանելով իր կուրծքէն խոր հոտաչներ,
«Փախի՛ր կ'ըսէ, աստուածորդիդ, ո՛հ, փախի՛ր,
«Եւ ինքզինքդ ապտէ այս բոցերէն.
«Անա գրաւեր է թըշնամին պարիսպներն,
«Անա Տրոյան իր բարձրաբերձ կատարէն
«Հիմնայատակ կը կործանի. կը բաւէ
«Ինչ որ մինչեւ ցարդ գործուեցաւ Պրիամու
«Եւ հայրենեաց համար. եթէ կարենար
«Մահացու ձեռք պաշտպանել Պերգաման,
«Կը պաշտպանուեր ան դեռ այս իմ բազուկով:
«Սըրբութիւններն ու թերափները Տրոյան
«Փեղ կը յանձնէ. ա՜ն դուն գանոցք իբր ընկեր
«Ճակատագրիդ, անոնց պարիսպ փընտռէ դուն,

«Զոր պիտի հուսկ կախանես շըքեղ՝ մեծամուր՝
«Յետ ծովէ ծով թափառական շըբշելու»:

«Այսպէս ըստ, և դաբրիին խորքերէն
իր ձեռքերով դուրս բերաւ սուրբ ապարօշն,
չըզօր վետտան և մըշտաժառ հուրն անշէջ:
Դոյն միշնոցին քաղաքին մէջ կը հընչեն
Աղաղակներ, ողբեր, ճիշեր խանդիխուռն.
Եւ թէպէտեւ Անթիսէս հօրս բնակարանն
Հեռու՝ գատուած էր միւսնեղէն, և չորս դին
Բոյոբ պատուած ու պաշարուած ծառերով,
Բայց երթալով ձայներն որոշ կը լըսուին,
կը մօտենան արագ արագ գէնքերուն
Շաշն ու շառաշը սոսկալի և անեղ:
Վերք՝ կ'իլնամ մը, շուտ կը ցատկեմ ու կ'իլնեմ
Տան ամենէն բարձր կատարին, ու բոլոր
Ականջ կըտարած՝ կեցած մըտիկ կ'ընեմ հոն:
«Այսպէս երբ բոցը մըղուած բուռն Հարաւէն
Ամբողքները կը լափէ ճարճատմամբ,
Կամ երբ հեղեղն յորդ՝ սուր՝ լիսնէն փըրթելով
կ'ապականէ զըւարթ հունձքերն ու դաշտերն
Եւ եզներուն աշխատանքներն, և իր հետ
Դրանքը վար կը տապալէ պահալէժ,
Շառաշիւրին պատճառներուն անտեղեակ
Հովիւր բարձր ապառաժի մը ծայրէն
Մտիկ կ'ընէ բերանը բաց մընացած:
Ինձ աշն ատեն այլ էս յայտնի երեցան
Դանաշեցուց նենգ դարաններն անօրէն.
Դէրիփոքի մեծ արբուսիքն արդէն իսկ
Արեւ փրկեր է բոցերէն ճարակուած,
Եւ անոր մօտ Ուկալեզոնը կ'այրի.
Արեան նեղուցն հուրին ցօղով կը շողայ.
Իր գըղնչէն կառապիւնները մարդոց,
կը մըրմընչէն փողեխուն գոռ զանգիւններն,
Ինքիրմէս դուրս ելած գէնքերը կ'առնեմ,
Բայց չեմ գիտեր թէ ինչ բանի պիտի գայ:
Հոգի կ'էփի գունդ կազմելու, վազելու
Դէպ ի դըղեակ ընկերներովու կըռուի.
Մոլուք, գայլուժ՝ զիս կը քըշեն, կը յիշեմ
Թէ գեղեցիկ է գէնքը ձեռքը մեռնիլն:
Եւ աւասիկ Պանթոս՝ պըրծած յունական
Սըլաքներէն, Պանթոս Ոթրեան՝ փըրսի
Եւ դըղեակին քուրմն՝ իր ձեռքով կը բերէ
Մըրմըթիւններն և յաղթարած թերափներն,
Եւ իր փոքրիկ թռուիկին, և անքը դարձած
Դէպ ի մեր դուռը կը վազէ սըրթալով.

«Պանթէ, աս ինչ եկաւ գլուխիս, կը գոչեմ,
«Գըղեակը դեռ ձեռքերնիս է, թէ առին»:

* Պարտիզակի բարբառին մէջ կը նշանակէ յանկար-
ծական աղմուկ մը քուռն ընդոստ արթնանալ:

«Հազիւ թէ այս խօսքերն ըսի, անիկա
Հառաչելով այսպէս տըւաւ պատասխան.

«Հասաւ հասաւ Դարդանիոյ վերջին օրն,
«Անհրաժեշտ ժամն անա եկաւ զըտաւ մեզ,
«Եղանք երբեմն Տրովացի, Իլիոն
«Եղաւ երբեմն և Տեկրեանց փառքը շըքեղ,
«Անագորոյն Արամազն այլ աճն ինչ
«Արգոս ըրաւ. Դանաշեցիք կը տիրեն
«Բոցատուր քաղքին վըրայ: Անեղ ձին
«Պարիսպներուն մէջ կեցած դուրս կը զգայուէ
«Սպառազէններ. գրուծան Սինոնն՝ յաղթական՝
«Ծիծաղելով վրանիս կրրակ կը ցանէ:
«Ուրշներ մեր լայնափոռեկ դըռներէն
«Ներս կը խուժեն՝ հազարաւոր, անհամար,
«Այլաք չեկան բուռ երբեք մի՛ Միկէնթէն:
«Եւ ուրշներ նեղ ճամբաները ցանկած
«Իրենց խիս՝ մերկ՝ փայլակնացայտ սուրերով,
«Պարսաստ կեցած են նախճիրներ գործելու:
«Առաջին գունդը դըռնապահ հազիւ հազ
«Մուրիկ կըռուիլ և գիմաղըն կը փորձէ»:

«Իս Պանթոսի այս խօսքերէն յորդորուած
Եւ մըղուելով աստուածներուն մըտրակէն՝
Այն գէնքերուն, բոցերուն մէջ կը նետուիմ,
Ուր կը կանչեն զիս կոյր զայրուցքն և խօշիւն՝
Աղաղակներն՝ որոնք երկինք կը հասնին:
Հըրիփէսն և ծերունիին Խպիռոս
Զոր կը ցուցնէ լուսինն՝ ընկեր կ'ըլլան ինձ,
Եւ Հիպանիս և Դիմաս մեր երկու գի՛ն
Կ'անցնին, և քաջ Քորեքն առոյգ Միգդոնեան:
Դէպցով Տրոյա էր եկեր ան այս օրերս՝
Կատանդըի սիրահարուած խօս սիրով,
Եւ իբր արդէն փեսայ կ'օգնէր Պրիամոս
Եւ Փոիդացուց: Հէ՛քն՝ որ մըտիկ չէր ըրեր
Իր ներշնչուած նըշանածին խրատներուն:
Տեսնելով այս մարտի բոցով արդէն վառ
Խուժը չորս դիւ, անոնց հուրն այս խօսքերով
Կ'արծաղեմ: Ո՛վ երիտասարդ արտոյիկներ,
«Քաշակորթով կտրծքեր, բայց ալ ինչ օգուտ.
«Զի կը տեսնէք ահա թէ գործն ուր հասաւ.
«Դաբիր՝ բագին լըքած՝ բոլոր աստուածներն
«Արնոցմով էր այս պետութիւնը կանգուն՝
«Փախան գացին. ալ պիտի դուք պաշտպանէք
«Անրակները ծըխալունջ. բայց թէ դուք
«Խանդաղակաթ չէք ետեւէն երթալու
«Վերջին փորձերն ընելու սիրտ ընողին,
«Երթա՛նք մեռնի՛նք, գէնքերուն մէջ նետուելով,
«Պարտեաններուն համար կայ մէկ փըրկուժիւն.
«Բնեաւ երբեք չուենեալ յո՛յս փըրկուժեան»:
«Յափըշակող գայլերու պէս՝ որ մըղուշ՝
Մուր գիշերով բայոցներէն կ'իլլեն դուրս
Մըղուած իրենց փորներուն սուր խայթոցէն,

Մինչ կորուսներն որչերուն մէջ մընացած
Ձոր ու ցամաք կողորդներով կը սպասեն,
Այսպէս քաղքին կեդրոնական ճամբէն մենք
թըշնամիրն և սուրբերուն մէջերն
Ըստոյզ մահուան կը դիմենք բուռն թափով.
Սեւ գիշերն իր խոր ստուերով շուրջ կը թըռչի:

«Ո՛վ՛ նախճիրներն ու մահերն այն գիշերին
Պիտի կըրնայ պարգեւ պատմել խօսքերով,
Եւ իր արցունքն հաւասարել աղէտքին:
Անքան տարի իշխող քաղաքն հինաւորց
կը կործանի. լի են անցքերն ու ուռներն
Եւ սուրբ սեմերն աստուածներուն՝ անկենդան
Դիակներով. և Տեւկրացիք միայն չեն
Որ կը մեռնին. պարտեալներուն սըրտերն ալ
Երբեմն երբեմն կը բռնկին քաջութեամբ
Եւ կը փռեն յաղթող Յոյները տապաստ:
Ամէն կողմ՝ ճիշ, վախ, արհաւիրք և սոսկում,
Եւ ամէն կողմ բիր պատկերները մահուան:
Առջեմնիս նախ Անդրոգէսը կ'ելլէ՝
Ունենալով հետն ըստուար գունդ մ՝ յունական,
Եւ ըզմեզ իր ընկերներէն կարծելով,
Մըտերմաբար մեզ այս խօսքերը կ'ողղէ.

«Էյ, ի՛նչ կ'ընէք, արտորացէք, ի՛նչ կեցեր
«Կը տրտառնաք: Հըրկէջ Տրոյան ուրիշներ
«Կը կողոպտեն, կ'արըշտըկեն, և դուք դեռ
«Նո՞ր կը հասնիք մեր բարձրաբերձ նաւերէն»:

«Բայց չառնելով գոհացուցիչ պատասխան՝
Շուտ հասկըցաւ որ դէմիններն ոսոխ են:
Պաղեցաւ ծնաց, քաշեց ուղքն ետ՝ ձայնը վար:
Ինչպէս որ մէկն եթէ տառնց տեսնելու
Փուշերուն մէջ կոխէ օձի մը վըրայ՝
Լեղին փըրթած փութով ետ ետ կը քաշուի,
Զի ան կատաղած կը տընկուի, կապտաւակ
Իր պարանոցն ուռեցուցած. նոյն նըման
Անդրոգէս հիպարհոսը կը փախէր
Մեր առջեւէն. կը խոյանանք, կը ցանկենք
Անոնց չորս դին մեր կուռ ու սեղմ՝ սուրբերով.
Անոնք անգէտ այն վայրերուն՝ անաբէկ՝
Բոլոր գետին կը փըռուին հոն մեր ձեռքէն.
Բախտը կ'օգնէ մեր առաջին ճիգերուն:
Քորեք յաշող ելքէն խրախոյ՝ սիրտ առած՝

«Ո՛վ ընկերներ, ըստ, հապճո՞հ հետեւինք,
«Մեր առաջին բախտին հորդած փըրկութեան
«Նըպաստաւոր ճամբան ձեռքէ չըթողուք:
«Մեր վաճառները շուտ փոխենք, և հագնինք
«Դանայեցուց զէնուզարդերն. ըլլայ դաւ՝
«Քաշութիւն՝ ո՛վ ոսոխին մէջ կը փրնտէ.
«Իրենք պիտի տան մեզ գէնքեր ու զարդեր»:

«Ըստ, զբրաւ ցըցունազարդ սաղաւարտն
Անդրոգէի և նըկարէն պերճ ասպարն,
Ուրբնաւորութ խախելով սուր մ՝ յունական.

Այսպէս ըբաւ Հոփիէոս, այսպէս Դիմաս,
Այսպէս զըւարթ բոլոր առոյգ մարտիկներն
Այն նորարտը կապտուներով զինուեցան:
Հապասագիրը թէ՛ն և մեզ ոխերիմ՝
Կ'իրթանք սակայն կը խառնըլինք Յոյներուն.
Կը յարձըկինք, շատ գուպարներ կը մրդկնք
Կոյր գիշերին մէջ, և շատերն անոնցմէ
Կ'իջեցընենք դըժոխքս: Ոմանք կը փախչին
Թափառնակի խառնափընդոր դէպ ի ծով՝
Դէպ անվըտանգ ափուներն ու նաւ կը մըլտեն.
Եւ ուրիշներ ամօթալի երկիւղով
Կը թեւեն վեր դէպ անճոռիկ անեղ ձին
Եւ կը սաքրին անոր ծանօթ փորին մէջ:
Սակայն, աւա՛ղ, դուռ բախտէն ի՛նչ կը յուսաս
Երբ աստուածները քեզի դէմ կը մըխան:
Եւ ի՛նչ տեսնենք. Աթենասի տաճարէն
Ու դարեւն կը քաշէին Պրիամեան
Կոյս Կաստանդըն՝ զիսճապազ, և զուր նէ
Իր բոցավառ աչքերն երկինք կը վերցնէր.
Առին կ'ըսեմ, որովհետեւ պիտի կապեր
Կը պըրկէին նէրա քընքուշ՝ գիրգ ձեռուին:
Տեսարանին չըհանգուրժեց Քորեբոս,
Մոլեգնոտած՝ մահն աչք առած նետուեցաւ
Արթուրին մէջ: Կը հետեւեց ամենայնիս,
Կը յարձըկինք իրարու կիպ սուրերով:
Նախ մերինները տաճարին բարձունքէն՝
Մեր գէնքերէն, ցըցունքներէն խաբուելով՝
Վրանիս տարափ մը կը տեղան սլաքներու.
Աղիողորմ կոտորած մ'է կը սկըսի:
Եւ միեւնոյն ատեն Յոյները կատաղած՝
Որիորդին իրենց ձեռքէն չապուելուն՝
Ամէն կողմէ մղընչմամբ վրանիս կը փըրթին.
Ատորորդներն երկու, Էսսն ամենի
Եւ Դուդուներն իրենց բոլոր բանակով:
Այդպէս հովգին ընդդիմամարտ՝ բըռնաշունչ,
Մըրընալթափ կը զարնըլին իրարու,
Զգփիւռ, Նոտոս և Էոնեան ձիւրով
Հըպարտոն Եւրոս. Կը մըղընչեն անտառներն,
Եւ Ներէն՝օր փըրփրաղէզ՝ մոլեգնոտ՝
Եւարձէնով ծովը խորքէն կը յուզէ:
Ետ կը դառնան նաև անոնք՝ զորքս մենք՝
Ոգտուելով աղշամըղշուտ գիշերէն,
Դաւով վանած ցըրուած էինք քաղքին մէջ:
Մեր վաճառներն ու կեղծ գէնքերն ասո՛նք նախ
Ճանչցան և մեր ձայնին օտար հընչիւններն:
Իսկոյն թիւն կը նըւաճուինք. նախ Քորեբ
Կորովազէն աստուածուհոյն բագնին քով
Պենելէի ձեռքէն ինկաւ դիտապատտ.
Ինկաւ ապա և Հոփիէոս, Տեւկրացո՛ց
Մէջ ամենէն արդարն, ուղիղն, երկիւղան,
Ուրի՛շ կերպով էին վըճոխ աստուածներն,

ինկան Դիմաս և Հիպանիս՝ սլաքներով
Մերիններուն, և ոչ ըզքեղ, ո՛վ Պանթէ,
Ոչ բարեպաշտ կըրօնքըզ վեհ, և ոչ խոյրն
Ալպոտին պաշտպանեցին որ չիխաս:
Ո՛վ ասհիններ իշիտին, ո՛վ հուսկ բոց
Իմիններուն, ըզձեզ վըկայ կը կանչեմ.
Ես ձեր անկման պահուն բընաւ չըտըլ՝
Խոյս ոչ նետէ, ոչ յունական հարուածէ.
Եւ թէ զըրուած ըլլար որ հոն իյնայի,
Իմ քաջութեամբս արժանացայ ես անոր:

«Մենք կը մեկնինք անկէ». հետս են Իփիստոս
Եւ Պելիաս. Իփիտ արդէն ծանրացած
Իր տարիքէն, և Պելիաս՝ վիրատոր
Ողիսեմէն՝ կը քաջըլլոին ետեւէնէս.
Շըռիկը, ժըխոր, աղաղակներ յանկարծոյն
Մեզ կը կանչեն Պրիմատոսի արքունիքն:
Հոն մայրոն անել զազանութեամբ կը գուար.
Իբրեւ թէ կոխ չըլլար ուրիշ ոչ մէկ կողմ,
Եւ քապարին մէջ ուրիշ մարդ չըմտնէր.
Այնքան Արէսն էր կատաղի, մոլեգին:
Դանայեցիք դէպ ի տանիք կը վազեն
Շեմ, դուռ բոլոր ասպարափակ պաշարած:
Դէպ ի պատերը սանդուղներ կը տընկեն՝
Կըսթընցնելով զըրանդներուն, և իրենք
Ձախ ձեռքերով իրենց վահանը բըռնած՝
Սլաքներուն դէմ կը պաշտպանեն ինքզինքնին.
Եւ սանդուղին մատանրէն վեր մազնելով
Շէնքին կատարն իրենց աջով կը բըռնեն,
Իսկ Տեկրացիք իրենց կարգին կը խընն
Աշտարակներն ու տուններուն տանիքներն,
Եւ իրենց հուսկ ճըզնաժամին կը շնան
Իրենք զիրենք պաշտպանել այս զէնքերով.
Եւ վերէն վար անոնց զըլլունք կը նետեն
Ոսկէզօծ մեծ գերաններն, հին հայրերնուն
Շըքեղ զարդերն. և ուրիշներ՝ իրենց սեղմ
Եւ մերկացած սուրբերով՝ գո՛ւնդ գունդ կեցած
Կը պաշտպանեն ստորին դըռներն ու մուտքերն:
Հոգիս կուրծքին մէջ բըռնկեցաւ, վազելու
Արքունական ապարանքին օգնութեան,
Պարտնալներուն սփոփանք՝ թիկունք ըլլալու:

«Կար գողունի մուտք մը և դուռ մը ծածուկ,
Որ սենեակները Պրիամու պալատին
Կը հալորդէր իրարու. կար դուռ մ'ալ գատ
Ետեհ կողմի՝ անտես ծնացած Յոյներէն,
Որուն հէջէ Անդրոմաքէն չարաբաստ
Երբ դեռ կանգուն էր Տրոիական՝ սովոր էր
Ըստեպ տանիլ պարոնտատին ու կերտըն
Ատօխանքս մանկիկը՝ մէն միայնակ:
Մըտնելով այս դըռնէն՝ կ'ելլեմ տանիք՝ վեր,
Ուրկէ չըսաւ Դարգանացիք անօգուտ,
Մըլաքներու կը տեղային տարափներ:

Հոն տանիքին եզերքէն դուրս ցըցուելով
Կը բարձրանար վեր աշտարակ մ'երկնաշու,
Ուրկէ բոլոր Տըրոականն կ'երեւար
Եւ Յոյներուն նաւատորմին ու բանակն:
Երկաթներով կը յարձըրկէր կը փըրցենք
Անոր վերջին յարկին խարխուլ տախտակներն,
Եւ կըտրելով զայն բարձր հիմէն՝ կը հըրենք.
Եւ ան յանկարծ կը տապալի վերէն վար
Զարհուրելի շառաչիւնով, ու կ'իյնայ
Յոյներուն վրայ: Բայց ասոնց տեղ ուրիշներ
Կ'անցնին, և սոյն միջոցին չեն դադրիր բնաւ
Ամէն տնտակ սլաքի, քարի կարկուտներն:
Հոն գաւթին առջեւ՝ առջի շենքին վրայ
Պըղընձալատ կը փայլակէր սէզ Պիւտոսն:
Այդ կերպով ճիշդ լոյսին ելած իր որջէն
Հանտաբուխ խոտ ձերանքն իռած օձն անեղ՝
Զոր ցուրտ ձրմոն հողերուն տակ կը ծածկէր,
Այդ ձըգած խո՛րիւր մէկզի՛ նոր մանկութեամբ
Պայծառափայլ, հուղիւնով ուղղաբերձ
Լանջով թիկունքը լըպըրծուտ, կը ճօճէ
Իր բերանին մէջ հոստայր շեշտ լեզուն
Եւ արեգդէմ կը շողողայ՝ բարձրակող.
Պիւտոսի հետ է վիթխարի Պերիբասն
Եւ գինակիրն Աթիլէսի և վարիշն
Իր ձիերուն Ատամեդոն, և բոլոր
ԸՈ՛կիրայի երիտասարդ մարտիկներն,
Որոնք բոլոր պատերուն տակը մըտած՝
Դէպ ի տանիք բոցեր, կրակներ կը նետեն:
Ինք նախ Պիւտոս տապար մ'առած երկսայրի,
Կը փըրէ շեմքը կարծրակերտ, կը փորձէ
Ծըղխնիներէն պղնձի դըռները փըրցնել.
Դերան մ'արգէն կըտարած՝ կեցած կը փորէ
Այդ կարծրակուռ կաշնին, բացեր է արգէն
Լայնափեռեկ մեծ պատուհան մ'որմին վրայ:
Պալատին ներսը կ'երեւայ այն ատեն,
Երկայն սրահներն, ու Պրիամու և նախկին
Աքքաներուն ներքին՝ զաղտին սենեակներն,
Եւ առաջին շեմքին վըրայ կ'երեւան
Թիկնապահները վերէն վար գինակուտ:

«Իսկ տանը ներսն իրարանցում, վայնասուն,
Աղիողորմ հեծեծանքներ, կառանքեր.
Կանայցի սուբ ոռնոցներով, ճիւղերով
Կը դըղըրդան պալատին խոր կամարներն,
Եւ կը հասնին ողբերն ոսկի աստղերուն:
Կը թափառին Լայն սրահներուն մէջ հոս հոն
Լեղապատառ մայրեր, դըռները զըրկած
Կեցած անոնց վրայ համբոյններ կը դրոշմեն:
Պիւտոս իր հօր ուժով առաջ կը մըղէ
Պինդ յարձակումն. ոչ մէկ թուբ, ոչ մէկ արգելք,
Ոչ իսկ իրենք պահապանները կըրնան
Անոր թափին դէմ դըռնել. դրանդը խոյնն

կըրկնապատիկ հարուածներէն կ'երեթայ,
 Եւ ցատկելով ծըննիներէն դէպ ի դուրս՝
 Դըրան թեւերը շառաչով կ'իյնան վարս:
 Բըռնութեան թափն իրեն ճամբայ կը բանայ.
 Ներս կը խուժեն Գանայեցիք, կը սպաննեն
 Հանգիստանին. կը խորտակեն ամէն մուտք,
 Եւ արթունիքը զօրքերով կ'ողողեն:
 Փըրփրադէզ գետն՝ որ իր թուամբերը պատռած
 կը տապալէ ամբարտակներն արգելիչ,
 Նըւսգ անդ թափով դաշտերը կ'իջնէ
 Հեղեղասաստ յորձանքներով յորդադէմ
 Եւ կը քըշէ հետը հօտերն ու գոմերն:
 Ես իսկ տեսայ նախնիներէն սըրաբբած
 Կատղած Պիւռոսն, Արորդիները երկու
 Եւմբին վըրայ, տեսայ նաեւ Հէկաբէն
 Եւ իր հարսներն հարիւր, Պրիամը նոյնպէս
 Որ կը պըղծէր բագիներն իր արիւնով,
 Եւ հուրն՝ որ ինքն իսկ նըրիւր՝ Երբբեր էր:
 Կործանեցան սըրսկապանները յիսուն՝
 Թոռներուն մէծ յոյսն, ու դըռները չըքող
 Աւարներով և ոսկիով խուժեցուն
 Ճօխապաճոյց պըճիւքներով զարդարուած.
 Ուր որ հըրդեն չըկայ՝ գրաւեր են Յոյներն:

Թարգմ. Հ. Ա. ՂԱՅՐԻՍԵԱՆ

ԵՐԱՐՈՒԹ ԳԻՐԿ

ԳԵՐԻՆԻՍԻՆԻՆ ԽԱՍԻՐ

Խաչ մը դըրի Հօրըս Հողքին վրայ անլոյս,
 Այն պո՛ւտ մը սեն՝ անհուն սեկն յանձնեցի.
 Եւ իր կուրծքին ես փորեցի կրօնի «Յո՛յս»,
 Հօրս հաւատքին պէս խո՛ր՝ որ ան չի հիւծի:
 Փըրկչէն ժառանգ՝ այդ ճառագայթը սեւին,
 Պիտ՝ պաշտպանէ յոյսերն անոր անհունին՝
 Թո՛յն ժանիքի կըրծուծներէն պիղծ գեւին.
 Եւ պիտ՝ հըսկէ այն երկընքին՝ զոր ունին:

Մարմար շիրմէն վեր է այդ խաչը փայտէ,
 Զի հո՛ն ժըպիտն իր Աստուծոյն կը կաթէ,
 Դրախտի պըզտիկ բաժինն իրեն շարժելով:

Ու այդ «Յոյս»ն հոն պիտ՝ ճաճանչէ հաւատքով,
 Ժամանակին և դարերուն վրայ յոյով,
 Մինչև թըռչի իւր Ամբողջին փառքին քով:

ԱՆԱՐՈՆ

Ա. Մ. Ռաֆ. Վրժեի.

1907 փետր. 28

ՎԱՐԴԻՐ ՓԵՐԹԵՐ

Վարդերը՝ ցօղ երազներով կը նընջեն,
 Իրենց կարմիրը կ'առոյգնայ քունին մէջ,
 Սիրոյ վանկերն ալ ծոցն անոնց կը հընչեն
 Շօղէն, թըռչնէն, կապոյտներէն լուսենէջ:

Երեկոյին հատիկ, հատիկ կը թափին
 Այն վարդ փերթեր՝ կեանքի փուռէն վիրաւոր,
 Շիրիմն անոնց՝ վըճիտ ծըփանքն է ափին
 Ուր կը խամրի իրենց մարմինը աղուոր:

Ու չոր բիւրն ալ թուփին վըրայ սարսըռուն
 Կըղկաթ արցունք մը կը քափէ՝ և առուն
 Ապշուպելով գայն փերթերուն կը տանի:

Ահ, սըրտիս պէս սէրէն, խիղդէն յար թափուր
 Կը հեծեճէ իմ վարդենիս ընտանի,
 Մինչև բերէ գարունն հըմալքն իր բուռ բուռ:

ԱՆԱՐՈՆ

1907 փետ. 17

ԿԱՐԻՆԵՐ

Հէկեկանքով՝ շիթ շիթ եթերը կու լայ
 Զանձըրոյթովը անհունի լըկումին,
 Թըռչիքներէն արծուի առնուլ շանայ մին
 Մարդուն գալու՝ մարդուն որ ինքն ալ կու լայ:

Եւ կաթիլներ ջերմ կարօտի վազքերով
 Մեզի կու գան՝ ցօղն ըլլալու կամ արցունք
 Ծաղկին, նոճին՝ դալար սարի մը բարձունք,
 Զի հոս սէր կայ ժըպիտ և սիրտ մը խըռով...

Անոնք սըրտունջ մը իրենց հետ կը բերեն,
 Ինչպէս դողդոջ կաթիլ կուտին բիբերէն
 Սէր մը բերէ և կամ դալուկ մը սուգի:

Աչքեր կ'ուզեն՝ անոնց արցունքն ըլլալու
 Զինջ հոսեղու. մարդուն ցաւերը լալու,
 Ու վաղ դարձեալ ցընդիլ իբրեւ մեզմ չոգի:

ԱՆԱՐՈՆ

1907 փետր. 20

Մ. Վ. Ա.Ր.Ա.Ր. @